

Väitöskirja palkanmuodostuksesta ja työllisyydestä

REIJA LILJA JA PASI HOLM

Timo Tyrväinen: Wage Determination, Taxes, and Employment: Evidence from Finland, Bank of Finland Studies E:3, Helsinki 1995

Valtiotieteen lisensiaatti Timo Tyrväisen tutkimuksessa palkanmuodostusta ja työllisyyden määräytymistä hahmotetaan ammattiliittojen teorian kautta. Tällaisessa kehikossa työmarkkinaratkaisuihin vaikuttavat sekä ammattiliittojen tavoitteet (eli kuinka paljon pannaan painoa palkkojen korotuksille ja kuinka paljon työllisyyden parantamiselle) että neuvotteluprosessin luonne (ammattiliittojen neuvotteluvoima sekä se, kuka loppujen lopuksi päättää palkoista ja kuka työllisyydestä). Suomalaisen todellisuuden kuvaukseen tällainen kehikko tarjoaa hyvät lähtökohdat. Nykyisessä vaikeassa työtömyystilanteessa erilaiset vaihtoehtoiset analyysit työmarkkinoiden toiminnasta ovat arvokkaita. Timo Tyrväisen työstä saadaan uutta tietoa siitä, kuinka verotus vaikuttaa palkanmuodostukseen ja työvoiman kysyntään.

Kirjassa on kaiken kaikkiaan viisi lukua. Johdantoluvussa annetaan yleiskatsaus alan

kirjallisuuteen ja esitetään yhteenveto muiden lukujen keskeisistä tutkimustuloksista. Työn toista, puhtaasti teoreettista, lukua lukuunottamatta tutkimus on otteeltaan empiirinen.

Toisessa luvussa tarkastellaan sitä, kuinka erilaiset veromuutokset (muutokset työntekijöiden tuloverossa, liikevaihtoverossa ja työnantajan sosiaaliturvamaksuissa) vaikuttavat palkkoihin ja työllisyyteen, kun ammattiliittojen tavoitteista ja neuvotteluprosessin luonteesta tehtyjä oletuksia muutetaan. Tutkimuksessa tarkastellaan kolmea eri neuvottelumallia: i) Monopoliliiton mallissa ammattiliiton oletetaan yksipuolisesti määrävän palkkatason, jonka jälkeen yritykset päättävät työvoiman kysynnästä. ii) *Ns. right-to-manage*-mallissa ammattiliitto ja yritykset neuvottelevat palkasta; sopimuspalkan asetannan jälkeen yritykset päättävät työvoiman määrän. iii) Tehokkaiden sopimusten mallissa ammattiliitto ja yritykset neuvottelevat sekä palkasta että työllisyydestä. Kaikissa neuvottelumalleissa yritysten oletetaan maksimoivan voittojaan ja ammattiliiton hyötyään. Mitä korkeampi on veronjälkeinen reaali-palkka ja mitä korkeampi on työllisyys, sitä korkeampi on ammattiliiton 'hyöty'.

Teoreettinen analyysi osoittaa, että verojen nimellinen ja todellinen kohtaanto poikkeavat toisistaan ja että verojen todellinen kohtaanto on riippuvainen siitä, kuinka neuvotteluprosessi on määritelty. Työnantajan sosiaaliturvamaksujen vaikutusten vertailua eri neuvottelumalleissa ei tietojemme mukaan ole aikaisemmin tehty. Teoreettisen mielenkiinnon lisäksi analyysillä on merkitystä työn neljännessä luvussa, jossa teoriasta johdettuja hypoteeseja testataan Suomen aineistolla.

Teoreettisen jakson kontribuutiota laskee se, että analyysia olisi voinut paikoitellen viedä pidemmälle ja johtaa täsmällisempiä tuloksia. Lisäksi jaksoon on jäänyt joitain asiavirheitä ja lukuisia painovirheitä, jotka tekevät jakson seuraamisen raskaaksi varsinkin, kun johdettujen tulosten tulkinta on suppeata.

Työn kolmessa empiirisessä luvussa tutkitaan suomalaista palkanmuodostusta, työllisyyden määräytymistä ja palkkaliukumien selitystekijöitä pääosin yksityistä sektoria ja teollisuutta koskevien aikasarja-aineistojen avulla. Mallien estimoinnissa käytetään yhteisintegroituvuus käsitteeseen ja virheenkorjausmallittamiseen liittyviä moderneja ekonometrisia menetelmiä, joiden tavoitteena on löytää pitkän aikavälin tasapainoyhtälö palkoille ja työllisyydelle ja hyödyntää tästä saatua tietoa lyhyen aikavälin palkkojen ja työllisyyden muutosten mallittamisessa.

Tutkimuksen kolmannessa luvussa palkka- ja työllisyysyhtälöt estimoidaan Englen ja Grangerin 1980-luvun loppupuolella kehittämän kaksivaiheisen estimointimenetelmän avulla. Menetelmän etuna on se, että palkka- ja työllisyysyhtälöissä voidaan erottaa pitkän ja lyhyen aikavälin riippuvuudet. Menetelmän hyödyntämisestä kuitenkin haittaa se, että parametreja koskevien hypoteesien testaus on mahdollista vain tiukkojen rajoitteiden vallitessa.

Tämä merkitsee sitä, että toisessa luvussa esitettyjä teoreettisia riippuvuussuhteita ei ole voinut testata. Työssä näitä ongelmia ei ole pohdittu. Lukija jäi myös kaipaamaan tarkempaa keskustelua estimoitujen mallien diagnostisista ominaisuuksista. Kolmas luku on ajallisesti kirjoitettu ennen neljättä lukua, jossa palkanmuodostusta ja työllisyyttä tarkastellaan myöhemmin kehitetyn ja toistaiseksi vähemmän käytetyn Johanssenin yhteisintegroituvuusmenetelmän avulla. Lukujen käsittelemät kysymykset ovat tästä syystä osittain päällekkäisiä.

Neljännessä luvussa estimoidaan moniulotteinen vektoriautoregressiivinen malli, jonka avulla määritetään muuttujien väliset yhteisintegroituvuusrelaatiot. Tämän moniyhtälömallin etuna on se, että se sallii i) useamman yhteisintegroituvuusrelaation testaamisen, ii) endogeenisten muuttujien mukana olon, iii) pitkän ja lyhyen ajan riippuvuuden yhtäaikaisen estimoinnin ja iv) erilaisten teoreettisesti kiinnostavien hypoteesien testauksen. Empiiristen tulosten mukaan ns. verokiilarajoitusta ei voida hylätä. Verokiilarajoituksen mukaan työllisyys on riippuvainen ainoastaan verokiilan koosta; ei verojen rakenteesta verokiilan sisällä. Tällöin esimerkiksi työnantajan sosiaaliturvamaksujen korvaaminen arvonlisäverolla ei vaikuta työllisyyteen.

Tutkimuksen viidennessä luvussa käsitellään kirjallisuudessa vielä suhteellisesti vähän huomiota saanutta kysymystä siitä, mikä on palkkaliukumien rooli palkanmuodostuksessa. Luvussa tarjotaan kolmea keskeistä mekanismia, jotka voivat tuottaa liukumia; työn liika-kysyntä, tasapainopalkan määräytymiseen liittyvä virheenkorjausmekanismi ja odotusvirheet. Työssä esitetty ajatus liukumien roolista virheenkorjausmekanismina on uusi ja mielenkiintoinen. Ajatuksen operationalisointi on kuitenkin työssä jäänyt kesken ja osittain ongel-

malliseksi. Työssä määritelty teoreettinen malli liukumasta tasapainopalkan ja sopimuspalkan muutosten sekä tasapainopalkkaan liittyvän virhekorjausmekanismin funktiona on niin lähellä käytännössä mitatun liukuman määritelmää, että on vaikea tietää, syntyvätkö estimoitavien liukumayhtälöiden tulokset pikemminkin liukuman määritelmän kuin aidon tasapainoon sopeutumisen kautta, jota halutaan tutkia. Mallin identifiointi näyttäisi edellyttävän lisätäsmennyksiä mallin rakenteeseen. Tässä suhteessa tarkempi pohdinta sopimuspalkan ja palkkaliukumien välisestä suhteesta olisi ollut

hyödyllistä.

Tutkimuksen kokonaisarviointi osoittautui hankalaksi tehtäväksi. Toisaalta työ sisältää sekä kiinnostavia ja potentiaalisia omia ideoita että huolellista empiiristä analyysia moderneilla ekonometrisilla menetelmillä. Toisaalta analyysi olisi paikoitellen voinut olla huolellisempaa ja syvempää ja ideoita käsitellä täsmällisemmin. Kokonaisuutena tutkimus kuitenkin osoittaa, että tekijä pystyy itsenäisesti sovelta-
maan olemassaolevaa teoriaa ja moderneja empiirisiä menetelmiä.